

סיכום שנת הלימודים תשע"ד במערך הקליניקות

ביה"ס למשפטים, המכללה למנהל

תוכן עניינים:

3	כללי
4	יעדי המערך הקליני והפעילות למימוש
4	המשך פיתוח והעמקת המימד האקדמי והפדגוגי של הקליניקות
5	פיתוח תחומים חדשים בקליניקות
6	קידום פרויקטים חוצי קליניקות והעמקת שיתוף הפעולה בין הקליניקות
6	קידום שיתופי פעולה עם הקהילה
7	נראות ושיווק המערך הקליני
10	פעילות הקליניקה בשנת תשע"ד
10	סמינר קליני זכויות נשים
11	סמינר קליני זכויות החולה
12	סמינר קליני שוויון באמצעות דיני הנזיקין
13	הקליניקה לזכויות אדם
14	הקליניקה להוצאה לפועל
16	הקליניקה הסוציו-משפטית לנוער בסיכון
17	קליניקת קונקורד
18	הקליניקה לחופש המידע
19	הקליניקה לדיני משפחה
19	הקליניקה לסיוע משפטי
19	קליניקת הפרקליטות
19	קליניקת הסנגוריה הציבורית

בימים אלו אנו עומדים לקראת סיום שנה קלינית עשירה, מגוונת ומרתקת במערך הקליני של בית הספר למשפטים, המסלול האקדמי, המכללה למנהל. אני שמחה להציג את סיכום הפעילות הקלינית בשנת הלימודים תשע"ד.

חלקו הראשון של המסמך מציג את יעדי המערך הקליני ואת הנעשה במהלך השנה למימושם וקידומם. חלקו השני של המסמך מפרט את פעילות הקליניקות השונות בשנה זו.

כללי

המערך הקליני מהווה זירה משמעותית ומרכזית בבית הספר למשפטים. עבור סטודנטים רבים, ההשתתפות בקליניקה מהווה הזדמנות חד פעמית לקחת חלק בשינוי חברתי ובעשייה למען האחר, להיחשף לאופני חשיבה ועשייה משפטיים השונים מאלו הנלמדים באולמות הלימוד, לחשוב "מחוץ לקופסת המשפט" ולרכוש כלים מעשיים להמשך דרכם.

מדי שנה לוקחים חלק ב-12 קליניקות כ-220 סטודנטים/יות משנים ב' ו-ג'. הביקוש למערך הקליני גדל והולך עם השנים. כך, השנה ביקשו להתקבל לקליניקות 350 סטודנטים/יות. ביקוש משמעותי זה, העולה על ההיצע של מערך הקליניקות, מעלה שאלות כבדות משקל הנוגעות לרצון לאפשר לסטודנטים רבים ככל האפשר לחוות את העשייה הקלינית מחד, ולחשיבות בהקפדה על מיון סטודנטים ולימוד קליני בקבוצות קטנות מאידך.

פעילות הקליניקות מגוונת ומשלבת בין פעילות משפטית קלינית של סיוע משפטי "קלאסי" לאוכלוסיות מוחלשות והנגשת המשפט לאוכלוסיות אלו, פעולות לשינוי מדיניות ועריכת דין קהילתית המשלבת פעילות בקהילה ועם הקהילה. העשייה הקלינית באה לידי ביטוי במספר אפיקים קליניים-משפטיים:

1. פעילות משפטית "קלאסית"- עתירות מנהליות, מכתבי פנייה לרשויות (רשות השידור, הוצאה לפועל, חברות ביטוח, קרנות פנסיה), תביעות משפטיות, תצהירים, צווי הגנה ועוד.
2. פעילות משפטית לשינוי מדיניות: קידום הצעות חוק, עתירות לבג"ץ, חוות דעת משפטיות, ניירות עמדה, עלוני מידע, שולחנות עגולים וכנסים.
3. עריכת דין קהילתית- סדנאות זכויות והעצמה בקהילה, סדנאות בנושאי משפט, זכויות אדם, אקטיביזם ושוויון לתלמידי בתי ספר, פיתוח תוכניות מנהיגות בקהילה, הנגשת סיוע משפטי באמצעות הרצאות העשרה והנגשה שפתית.

← בהמשך, מוצג סיכום מפורט של הפעילות הקלינית בקליניקות השונות.

יעדי המערך הקליני והפעולות למימוש במהלך השנה:

1. המשך פיתוח והעמקת המימד האקדמי והפדגוגי של הקליניקות:

מחקר בקליניקות:

בשנת תשע"ג, עת כניסתי לתפקיד, נכתב חזון למערך הקליני, ממנו נגזרו יעדים קצרי טווח וארוכי טווח.

אחד היעדים המרכזיים הינו פיתוח וקידום המימד האקדמי של הקליניקות. יעד זה נובע מהתפיסה כי מיקומה של הקלינאות המשפטית בתוך כותלי האקדמיה, מחקרי השטח הרבים הנעשים בקליניקות, והעובדה כי העשייה הקלינית מזמנת לעוסקות/ים בה תובנות חשובות על המפגש בין משפט וחברה, מייצרים חיבור ייחודי בין השיח הקליני והשיח האקדמי. המפגש בין שני סוגי השיח מאפשר הכנסת "שחקן" חדש לתמונת העשייה הקלינית, בדמות מחקר.

על מנת לקדם ולממש יעד זה, נעשו בשנתיים האחרונות מספר פעולות:

1. נכתבה תוכנית לפיתוח מצוינות בהוראה ובמחקר קליניים. בקיץ תשע"ד קיבלה תוכנית זו תרומה נדיבה למימושה בסיועו של ד"ר תמיר שאנן ופרופסור יורם רבין. בהתאם נקראת התוכנית "קרן הירשון לפיתוח מצוינות בהוראה ובמחקר קליניים". הקרן תאפשר הענקת תקציבי מחקר, תקציבי כנסים ותקציבי הכשרה למנחים קליניים.
2. הוקצו תקציבי מחקר למנחות עו"ס ענבר כהן (הקליניקה הסוציו-משפטית לנוער בסיכון) ועו"ד רותי הוסטובסקי (הסמינר הקליני לזכויות החולה) לכתבת מאמרים בנושאי הקליניקה. מאמרה של ענבר יעסוק בסוגיית ההסכמה של נערות בסיכון ומאמרה של רותי יעסוק בחיבור בין זכויות אדם, משפט מנהלי ושרותי בריאות.
3. במערך הקליניקות קיימים שלושה סמינרים קליניים המשלבים פעילות קלינית לצד כתיבת עבודת מחקר סמינריונית (זכויות נשים בהנחיית ד"ר רותי לבנשטיין-לזר, שוויון באמצעות דיני נזיקין בהנחיית ד"ר יפעת ביטון וזכויות החולה בהנחיית ד"ר נילי קרקו-אייל). בקליניקות אלו מתבצעת עבודת מחקר אקדמית לצד עבודת מחקר בשטח. בקליניקות האחרות, כל הסטודנטים נדרשים לכתבת עבודות אקדמיות קצרות יותר המעוגנות בנושאי הקליניקה.

חינוך והוראה קליניים:

1. אחד ההיבטים החשובים בפיתוח וקידום המימד האקדמי של המערך הקליני הוא חיבור ושיתוף פעולה בין הסגל האקדמי של בית הספר ובין הסגל הקליני. חיבור זה חיוני להעשרת שני סוגי השיח. בהתאם, הוקדש סמינר סגל אקדמי להצגת הפעילות הקלינית ולדיון בפרויקטים שונים המקודמים בקליניקות.
2. ד"ר לימור זר גוטמן הרצתה בנושא "אתיקה בקליניקות" לסטודנטיות/ים של הקליניקה לזכויות החולה, זכויות נשים ושוויון באמצעות דיני נזיקין.

3. מפגש פתיחת שנה לסגל הקליני עסק ב"תקשורת וסגנונות חברתיים בהנחיה והוראה קלינית". המפגש הועבר על ידי מרצה אורחת המומחית בתחום.
4. התקיימו ארבעה מפגשי סגל קליני שעסקו בפרויקטים ובתיקים בקליניקות, פדגוגיה בקליניקות- הנחיית סטודנטים והכשרתם, בחירת תיקים ועוד.
5. הרצו בקליניקות השונות מומחים שונים, נערכו סיורים לימודיים (מפורט בהמשך) והועברו סדנאות מחקר.

כנסים ושולחנות עגולים (כולל אירועים קהילתיים-קליניים):

הכנסים, שולחנות עגולים ואירועים להלן מציגים שילוב של אירועים בעלי אופי אקדמי עם אירועים קהילתיים ואקטיביסטיים.

1. נערך שולחן עגול של הקליניקה לזכויות נשים שהתבסס, בין היתר, על ממצאים ממחקר איכותני של ראיונות עם נשים נפגעות אלימות כלכלית. במפגש הוצג נייר עמדה רחב בנושא אלימות לאחר פרידה שנכתב על ידי צוות הקליניקה.
2. ערב פתיחת שנה קלינית בשיתוף הקתדרה לזכויות אדם: "מן האולם לעולם: על הכשרה משפטית קלינית".
3. יום זכויות האדם הבינלאומי - בשיתוף עם הקתדרה. בחלקו הראשון התקיים "הפנינג" במסגרתו הציגו ארגוני זכויות אדם, עמותות חברתיות והקליניקות שלנו את פועלן. בחלקו השני התקיים כנס בנושא "גזענות והפליה בספורט" בהשתתפות אנשי אקדמיה ותקשורת.
4. כנס משנה בנושא: "משפחה משתנה: משפחה ושינוי חברתי: על מאבק הפונדקאות של קהילת ההומואים בישראל". בכנס השתתפו אנשי אקדמיה, קובעי מדיניות, אנשי תקשורת ואנשי הזירה האזרחית.
5. מפגש בנושא ועדת גרמן לבחינת מצבה של מערכת הרפואה הציבורית בישראל. המפגש אורגן על ידי הקליניקה לזכויות החולה.
6. יום העלאת מודעות לעובדי קבלן בישראל: בחלקו הראשון נערך "הפנינג" תרבות אתיופית. בחלקו השני התקיים פאנל "נשים מצליחות בקהילה האתיופית" בהשתתפות נשים מהזירה האזרחית ונשות תקשורת. יום זה אורגן על ידי הקליניקה לזכויות נשים.

2. פיתוח תחומים חדשים בקליניקות:

בשנת תשע"ד החלה לפעול במערך הקליני קליניקה חדשה "קליניקה סוציו-משפטית לקידום ההגנה על נוער בסיכון" הודות לתרומה של קרן שטריקס שיזמה פרופסור ארנה בן נפתלי. קליניקה ייחודית זו משותפת לבתי הספר למשפטים ולמדעי התנהגות וייחודה בהנחיה אינטרדיסציפלינרית של מנחות קליניות משפטיות ועובדת סוציאלית ובהשתתפות סטודנטים משני בתי הספר (10 סטודנטים מכל בית ספר). הקליניקה מקדמת פרויקטים שונים בעוסקים בנזעם בסיכון ומשלבת בעשייה הקלינית היבטים משפטיים ופסיכו-סוציאליים.

* פעילות הקליניקה מפורטת בהמשך.

3. קידום פרויקטים חוצי קליניקות והעמקת שיתוף הפעולה בין הקליניקות:

- שיתוף פעולה בין הסמינר קליני לזכויות החולה וסמינר קליני שוויון באמצעות דיני נזיקין: שתי הקליניקות מסייעות לפונה בהגשת תביעה נזיקית הנוגעת לפגיעה בזכותה לאוטונומיה בהקשר של טיפול רפואי לא נאות.
 - שיתוף פעולה בין הסמינר קליני לזכויות החולה והקליניקה הסוציו-משפטית: בניית סדנא על זכויות בני נוער בעת קבלת טיפולים רפואיים.
 - קליניקת דיני משפחה וסמינר קליני זכויות נשים ממשיכים בפרויקט שעוסק בהנגשת סיוע משפטי באמהרית בביהמ"ש לענייני משפחה.
- * חלק מהנושאים לעיל מפורטים גם תחת פעילות הקליניקות.

4. קידום שיתופי פעולה עם הקהילה:

מטרה מרכזית בעשייה הקלינית היא עשייה קלינית-משפטית-קהילתית. מטרה זו מבקשת לממש יעד משמעותי בחינוך הקליני והוא יצירת גשר בין המציאות של הסטודנטים למציאות של הקהילה לה מסייעים. עשייה קהילתית נובעת מההבנה כי במקרים רבים שינוי חברתי צומח מלמטה – מהרצונות והקולות של הקהילה.

- מתכונת העשייה הקלינית בקליניקת שוויון באמצעות דיני נזיקין שונתה בחלקה ובשנת תשע"ד התמקדה העשייה הקלינית בזירה קהילתית ספציפית- בעיר קריית מלאכי. הפרויקטים שקודמו בקליניקה, כפי שיפורט בהמשך, "יצאו" מהקהילה ומצרכיה ו"חזרו" לקהילה.
 - הקליניקה לזכויות נשים פיתחה סדנאות בנושאי משפט, מגדר ואקטיביזם חברתי לנערות בבי"ס תיכון בראשון לציון.
 - הקליניקה לזכויות נשים קידמה ויישמה פיילוט העוסק בפגיעות מיניות לצוותי הוראה בבתי ספר יסודיים בראש"צ ובנס ציונה.
 - הקליניקה הסוציו-משפטית בנתה סדנאות לחינוך מיני ולמניעת אלימות מינית לנערות במצבי סיכון בהוסטל בית רות בראש"צ.
 - הקליניקה הסוציו-משפטית מקדמת פרויקט משותף עם עיריית בת ים בנושאי אינטגרציה של נוער במצבי סיכון.
 - הקליניקה הסוציו-משפטית בנתה פיילוט להעברת סדנאות בנושאי פרטיות, עבירות מין והיבטים משפטיים ורגשיים בשימוש בסמרטפונים לתלמידי חטיבה בירושלים.
 - ממשיכה הנגשת סיוע באמהרית לקהילה האתיופית ע"י סטודנטים בקליניקה לדיני משפחה וסטודנטית מתנדבת הדוברת אמהרית.
- * חלק מהנושאים לעיל מפורטים גם תחת פעילות הקליניקות השונות.

5. נראות ושיווק המערך הקליני:

- לראשונה השנה הופץ פורמט חדש של "קול הקליניקות" הנותנים מבט מהשטח לפעילות הקלינית במערך הקליני. לעיון בשלושה שפורסמו ראו:
[קול הקליניקות הראשון \(פברואר 2014\): לקריאה לחצו כאן](#)
[קול הקליניקות השני \(מאי 2014\): לקריאה לחצו כאן](#)
[קול הקליניקות השלישי \(יולי 2014\): לקריאה לחצו כאן](#)
- אתר המערך הקליני שודרג ושופר. [לקישור לאתר לחצו](#)
- אתר הפייסבוק ממשיך לפעול ולהתפתח. [לקישור לעמוד לחצו](#)
- חברי הסגל הקליני כתבו טורים לעיתונות בנושאים שונים. כמו כן פעילות המרכז הקליני צוינה בתקשורת בהקשרים שונים. להלן טעימה מרשימת הפרסומים:

טורי דעה:

- ↩ על סירובן של חברות הביטוח להעניק ביטוח סיעודי לאוטיסטים. ד"ר נילי קרקו-אייל, מנחת הקליניקה לזכויות החולה, מספרת על הנושא בכתבתו של אסא ששון | ינואר 2014 – [אתר The Marker](#)
- ↩ "ואיפה ההורים מקרית גת" – עו"ס ענבר כהן, מנחת הקליניקה לנוער בסיכון, כותבת על אחריות ההורים על הילדים המעורבים בפרשת האישה מקרית גת | יוני 2014 – [אתר Ynet](#)
- ↩ "הנערים מקרית גת אינם הקורבנות" – טור דעה של ד"ר רותי לבנשטיין- לזר הנוגע לפרשת האשה מקרית גת, שקיימה יחסי מין עם קטינים רבים מעירה | יוני 2014 – [אתר הארץ](#)
- ↩ המע"מ והעם" – ד"ר יפעת ביטון כותבת על ההטבה לדיור מוזל וטוענת כי החלוקה מגדירה מיהו "אזרח טוב" | ינואר 2014 – [אתר Ynet](#)

אנחנו בתקשורת:

כתבות כלליות - "מערך הקליניקות"

- ↩ על כנס "משפחה משתנה" בנושא פונדקאות זוגות חד מיניים | מאי 2014 – [באתר מאקו](#), [באתר וואלה](#)
- ↩ טור שכתבו הסטודנטים עדי נסים ואור סדן לקראת כנס בנושא "גזענות והפליה בספורט", ביום זכויות האדם | דצמבר 2013 – [באתר Ynet](#)
- ↩ הסטודנט אור סדן מדבר על כנס "גזענות והפליה בספורט" | דצמבר 2013 – [ערוץ הספורט](#)
- ↩ בעקבות הכנס בנושא "גזענות והפליה בספורט" | דצמבר 2013 – [באתר Walla](#)

הקליניקה להוצאה לפועל

- ↩ המדינה כופה על האזרחים לסייע כלכלית לבני משפחותיהם, ורואים בכל בן משפחה חלק מיחידה כלכלית מורחבת | יולי 2014 – [באתר כלכליסט](#)
- ↩ ריביות ההוצאה לפועל כפולות מאלו של הבנקים – הצעת חוק שניסחה חה"כ קארין אלהרר יחד עם הסטודנטים מהקליניקה להוצאה לפועל | מאי 2014 – [אתר כלכליסט](#)

↩ צו מניעה זמני נגד פינוי משפחה מדירת עמידר לאחר שפנתה המשפחה יחד עם הקליניקה לבית המשפט העליון | יוני 2013 - [The Marker](#)

הקליניקה לזכויות אדם

↩ יזמה של הקליניקה, ושל הסטודנטית מוריה שלומות הנוגעת להטרדות שעוברות נשים בקורסי נהיגה מונעת, באה לעצור את התופעה | יוני 2014 - [לאישה](#)

↩ מאבקם של הסטודנטים ליאור מוסרי ונדב עמית מהקליניקה לזכויות אדם, שיצאו לעזרתם של הנכים במחאה על דרישתה של רכבת ישראל שנכים יתאמו הגעתם לרכבת 12 שעות מראש | פברואר 2014 - [ערוץ 22](#)

הקליניקה לזכויות החולה

↩ גם אם אתם זכאים להנחה על חניה באיכילוב, לא תדעו מזה, לפי בדיקת הקליניקה, ישנם חולים שלהם מגיעה חניה חינם, אולם אין להם זכות לדעת על כך | מאי 2014 - [אתר Globes](#)

הקליניקה לחופש המידע

↩ בית חולים שיבא דרש 10,000 ₪ על מנת להעביר מידע על נסיעות רופאים לחו"ל לאחר בקשה של הקליניקה לחופש המידע | אפריל 2014 - [אתר התנועה לחופש המידע](#)

↩ כמה כסף הוציא ראש הממשלה נתניהו על טיסות? המידע נחשף לאחר בקשות חופש מידע של הקליניקה | מרץ 2014 - [אתר Walla](#)

↩ הוצאות בית הנשיא נחשפות בעקבות בקשת חופש מידע מהקליניקה - החשבונות לא סופקו | מרץ 2014 - [אתר Ynet](#)

↩ עתירה לבית המשפט בעקבות סירוב החברה הממשלתית נת"ע לחשוף דו"ח ביקורת על פעילותה שנדרש לאחר בקשה שהגישה הקליניקה | מרץ 2014 - [אתר TheMarker](#)

↩ רשות המסים הבטיחה לתגמל "מלשנים" - ולא קיימה - זאת לפי חשיפת הקליניקה לחופש המידע | פברואר 2014 - [אתר Globes](#)

הקליניקה לשוויון באמצעות דיני הנזיקין

↩ תביעתה של מורה ערבייה את משרד החינוך על כך שלא התקבלה לעבודה כיוון שחבשה חיג'אב | ינואר 2014 - [אתר הארץ](#)

ובנוסף...

סיורים/ביקורים לימודיים:

1. ביקור במרפאה הפתוחה של רופאים לזכויות אדם - **סמינר קליני זכויות החולה**.

2. כלא אופק לנערים – הקליניקה הסוציו-משפטית לנוער בסיכון.
3. סיור להכרת עולמם של מבקשי מקלט בתחנה המרכזית – הקליניקה לזכויות אדם.
4. בית המשפט העליון – קליניקת זכויות אדם וקליניקת קונקורד.
5. לשכה לסיוע משפטי בתל אביב – קליניקה לסיוע משפטי וגישה לערכאות.
6. מרכז הגנה "בית לין", בבית החולים תל השומר – הקליניקה הסוציו-משפטית לנוער בסיכון.
7. סיור בכנסת – הקליניקה לזכויות נשים.
8. קרית מלאכי- סיור+הצגה – סמינר קליני שוויון באמצעות דיני נזיקין.
9. מרכז לבריאות הנפש - גהה – קליניקת סנגוריה.
10. מקלט לנשים מוכות – סמינר קליני לזכויות נשים.
11. כלא מעשיהו – קליניקת פרקליטות.
12. גן אלוט"ף – סמינר קליני לזכויות החולה.

סגל חדש במערך הקליני בשנה"ל תשע"ד

1. עו"ס ענבר כהן ועו"ד נטע פת – מנחות קליניות בקליניקה החדשה הסוציו-משפטית לקידום ההגנה על נוער בסיכון. ענבר עבדה בשנים האחרונות כרכזת ליווי בהליך הפלילי במרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בתל-אביב. ענבר דוקטורנטית בקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית והדוקטורט שלה עוסק במפגש בין משפט וטיפול. נטע היא עו"ד בסנגוריה הארצית במחלקת הנוער ומומחית בנושא ובעלת תואר שני במשפטים מאוניברסיטת חיפה.
2. עו"ד רותי הוסטובסקי – סמינר קליני לזכויות החולה. רותי בעלת תואר שני מאוניברסיטת נורסווסטרן שם התמחתה בזכויות אדם. לפני כן עבדה כעו"ד לזכויות אדם במשרדה של עו"ד סמדר בן-נתן.
3. עו"ד יעל ויאס – קליניקת קונקורד. יעל היא מומחית בתחום המשפט הבינלאומי ודוקטורנטית במשפט בינלאומי פומבי באוניברסיטת ירושלים.
4. עו"ד אפרת פודם – סמינר קליני שוויון בדיני נזיקין. בוגרת תואר ראשון בלימודי משפטים ומדעי המדינה מאוניברסיטת בר-אילן, התמחתה בפרקליטות האזרחית בתל אביב. אפרת היא עו"ד חברתית כלכלית בתחום הארגונים האזרחיים בישראל ומנהלת הן את תיקי התביעה והן את יוזמות החקיקה במרכז תמורה.
5. עו"ד גיא דיין – הקליניקה לחופש המידע. עוזר משפטי בבית המשפט המחוזי בתל אביב. בעל תואר ראשון מביה"ס למשפטים, המסלול האקדמי של המכללה למנהל, בעל תואר שני במשפטים (Fordham Law School). בנוסף, משמש כמתרגל במשפט מנהלי במכללה למנהל.
6. עדי נסים – רכזת הקליניקות. סטודנטית בשנה הרביעית במסלול המשולב משפטים תקשורת, המכללה למנהל. עדי היא סטודנטית מצטיינת ופעילה במגוון זירות בבית הספר למשפטים.

פעילות הקליניקות בשנת תשע"ד

סמינר קליני זכויות נשים (ד"ר רותי לבנשטיין- לזר)

העשייה הקלינית מתחלקת לשני רבדים. ברובד האחד, הסטודנטיות מקדמות פרויקט עקרוני בנושאי נשים, משפט וחברה. הפרויקטים עוסקים בשינוי מדיניות באמצעות חקיקה, עריכת דין קהילתית כמפורט להלן. ברובד השני, הסטודנטיות נמצאות בשטח ופועלות בשיתוף פעולה עם מספר ארגוני זירה אזרחית.

- **ליווי והעצמת עובדות קבלן במכללה:** זו השנה החמישית שהקליניקה מלווה את עובדות הקבלן במכללה. בנוסף לסיוע משפטי שוטף בסוגיות הקשורות לזכויות בעבודה, לדיוור, הוצאה לפועל והיבטים משפטיים נוספים, מבקשת הקליניקה לקדם את רווחתן האישית, כישוריהן והעצמתן של העובדות. השנה הועברו סדנאות בנושאי הטרדה מינית, זכויות בעבודה, קאוצינג אישי וניהול נכון של כספים. עוד, נערכה "חגיגה אתיופית"- פאנל של נשים מצליחות מהקהילה וכן "הפנינג" של אוכל אתיופי ותרבות אתיופית.
- **צווי הגנה לנשים נפגעות אלימות:** נוסחה והוגשה הצעת חוק לתיקון לחוק למניעת אלימות במשפחה בנושא אלימות נפשית. ההצעה מקודמת בכנסת על ידי חה"כ מרב מיכאלי. בנוסף, לאחר מחקר בנושא צווי הגנה המבוסס על עבודת שטח של ראיונות, בקשות חופש מידע ומחקר אקדמי, נכתב נייר עמדה מקיף בנושא שיוגש לאחר החגים לחברות כנסת העוסקות בנושא אלימות נגד נשים.
- **דיוור ציבורי לנשים חד הוריות:** נערך שולחן עגול בהשתתפות ארגוני זירה אזרחית (עמותת ידיד, התנועה למלחמה בעוני, קליניקת שוויון באמצעות דיני נזיקין), סיוע משפטי ונציגי משרד השיכון לליבון הסוגיות המרכזיות בנושא מורכב זה. בעקבות המפגש יוקמו צוותי טיפול בנושא שישתפו פעולה בקידום מדיניות והעלאת מודעות לחסמים ולבעיות המאפיינות נושא זה.
- **נערות חונכות לזכויות:** נבנו סדנאות מערכי שיעור בנושאי זכויות במשפט, שוויון, אקטיביזם ומגדר לנערות בבית ספר תיכון. הסדנאות תתחלנה לפעול בראשית אוקטובר 2014.
- **הטרדה מינית באקדמיה:** נערך סקר בקרב סטודנטים במכללה בנושא הטרדה מינית, עליו ענו 400 סטודנטים. ממצאי הסקר הוצגו להנהלת המכללה בישיבה הכללה את נשיא המכללה, סגן נשיא לעניינים אקדמיים וגורמי הנהלה נוספים ומשמשים את הממונה על הטרדה מינית בעבודתה. בנוסף, נבנה מערך בנושא הטרדה מינית שייכלל כהרצאת חובה בקורס (י)סודות המקצוע המשפטי בשנת הלימודים תשע"ה.
- **הטרדה מינית במערכת החינוך:** נבנה פיילוט להכשרת צוות חינוכי בנושא זיהוי ומניעת פגיעות מיניות. הפיילוט יתקיים בחודש אוקטובר 2014 בבתי ספר בראשון לציון.
- **נשים נפגעות אלימות המואשמות בפלילים:** הסטודנטיות סייעו בבניית השתלמות שופטים בנושא. בנוסף, נבנתה השתלמות שוטרים בנושא זה.

סמינר קליני זכויות החולה (ד"ר נילי קרקו-איל, עו"ד רוני הוסטובסקי)

העשייה הקלינית מתחלקת לשני אפיקים: הראשון, הקליניקה עוסקת בסיוע משפטי שוטף והנגשת מידע וזכויות בבריאות באמצעות פניות המגיעות אליה וכן באמצעות הנגשת סיוע ישיר בבית חולים. השני, קידום פרויקטים לשינוי מדיניות. על רקע החסר העצום במידע וידע של הציבור בנושאי זכויות רפואיות, התמקדה הקליניקה בשנת תשע"ד בעיקר בפרויקטים העוסקים בהנגשת מידע וזכויות.

• הזכות לנגישות למוסדות רפואיות של בעלי מוגבלויות:

בעקבות פרסומן של תקנות חדשות, העוסקות בהנגשת מוסדות ציבוריים, ובכלל זה מוסדות רפואיים, לבעלי מוגבלויות, קידמה הקליניקה פרויקט להנגשת זכויות ומידע בסוגיה זו. לאחר מחקר שטח, נכתב מסמך העוסק בבעיות הייחודיות שבהן נתקלים בעלי מוגבלויות, בבואם לקבל שירות במוסד רפואי.

• כתיבת מסמך העוסק בהנגשת זכויות רפואיות לחולות פיברומיאליגיה: פרויקט זה עוסק ב"מחלות נשיות הסמויות מהעין" ומתקיים בשיתוף פעולה עם מספר ארגונים בזירה האזרחית. במסגרת הפרויקט, מתמקדת הקליניקה בחולות פיברומיאליגיה. בשלב זה, לאחר מיפוי מקיף העוסק בחסמים שבהן נתקלות חולות במחלה, בהגיען למערכת הבריאות ולביטוח הלאומי, נכתב מסמך הנגשת מידע וזכויות לחולות.

• העלאת מודעותן של נערות ונשים לקיומם של שני חיסונים נגד נגיף הפפילומה וההבדלים בין החיסונים: כתיבת דף מידע בסוגיה זו והפצתו לנשים ונערות.

• מסירת מידע לנשים הרות אודות שיעורי האשפוז במחלקות יולדות וזכויות במהלך לידה: פניה שהגיעה אל הקליניקה מהאגודה לזכויות האזרח הצביעה על כשל הקיים באשר למידע הנמסר לנשים הרות. אף שלא עומדת הזכות לבחור באיזה בית חולים ללדת, בתי החולים אינם מפרסמים לציבור מידע באשר לשיעורי האשפוז במחלקות יולדות. זאת, אף שמידע זה הינו חיוני לשם קבלת החלטה מושכלת על ידי האשה, נוכח ההשלכות שיש לעומס במחלקות יולדות על רווחתה של היולדת, על בריאותה ועל בריאות היילוד. סטודנטית שבחרה לעסוק בנושא מנסחת בימים אלה פניה למשרד הבריאות בדרישה להטיל חובת פרסום כאמור על בתי חולים.

• פיקוח על מוהלים: הקמת לובי חברתי התומך בפיקוח על מוהלים.

• הסדרת תפקידו של "האחראי לזכויות החולה" על פי חוק זכויות החולה: לאחר מחקר מקיף, הקליניקה מנסחת מסמך שיעגן את סמכויותיו ותפקידו של האחראי בצורה מקיפה.

• בניית סדנאות לנוער בסיכון, בנושא של "זכויות רפואיות": ההרצאות התמקדו בסוגיות בעלות עניין מיוחד לנוער. למשל, הפלות, בדיקות איידס, סודיות רפואית, נוכחות אדם אחר בבדיקה וכו' (בשת"פ עם הקליניקה הסוציו-משפטית).

סמינר קליני שוויון באמצעות דיני נזיקין (ד"ר יפעת ביטון ועו"ד אפרת פודם)

העשייה בקליניקה נעשית בשני אפיקים: האחד, הסטודנטיות מלוות תיקים משפטיים העוסקים בהפליה ובתביעות נזיקיות כנגד רשויות. הסטודנטיות כותבות את כתבי תביעה ומלוות ליווי משפטי שוטף את ניהול התיקים. השני, הקליניקה מקדמת פרויקטים לשינוי מדיניות והחל משנת תשע"ד עוסקת בעריכת דין קהילתית בקריית מלאכי שנבחרה כזירת עשייה של הקליניקה.

התיקים המשפטיים בהם עוסקת הקליניקה מתמקדים בנשים נפגעות אלימות כלכלית, נשים נפגעות עבירות מין ואלימות במשפחה ותיקי הפליה. הסטודנטיות עוסקות בכתיבת עררים לפרקליטות על סגירת תיקים, בניית חקירות עדים, כתיבת התצהירים, עריכת מחקרים, כתיבת סיכומים, ליווי התובעות בהליך הנזיקי ועוד.

בנוסף, הקליניקה הצטרפה כידיד בית המשפט לתביעה כנגד משרד הבריאות לאחר שבבית חולים לבריאות הנפש הנמצא תחת פיקוחו התבצעו עבירות מין חמורות בחולות. עוד פועלת הקליניקה בשיתוף פעולה עם קואליציית "האקדח על שולחן המטבח" (נאבקת בנושא רצח נשים באמצעות נשק של מאבטחים) - במסגרת זו נעשה מחקר שטח על ידי הסטודנטיות לאיתור מידע על נפגעות.

- אלימות כלכלית בקהילה: במסגרת פרויקט זה נכתבה ופותחה סדנה ונכתב זכותון בנושאי אלימות כלכלית. הסדנה הראשונה הועברה לעובדות/י מחלקת הרווחה בקריית מלאכי. סדנה שנייה תועבר ב-21/10 לסטודנטיות ערביות מלגאיות של "בית לרעות" בתמרה על מנת שתעברנה את התכנים בפרויקטים בהן מתנדבות.

- צוות נגישות: הקליניקה בחנה סוגיות של צדק חלוקתי, הקצאת משאבים ותשתיות תוך יישום על הנעשה בקריית מלאכי. נבחרה סוגיית נגישות למשפט ונגישות לתחבורה ציבורית. לאחר מיפוי מקיף, התמקדה הקליניקה בהנגשת הסיוע המשפטי בעיר. במסגרת מאבק זה הקימו הסטודנטים זוכן במרכז העיר, עברו בין בתי העסק השונים וראיינו מספר רב של תושבים במטרה לקבל תמונת מצב על המודעות של התושבים לזכויותיהם. בהמשך נפגשו עם נציגים של עמותת ידיד בעיר ולמדו על הקשיים של התושבים והמתנדבים סביב סוגיית חוסר הנגישות למשאבי הסיוע המשפטי. על בסיס מידע זה, התקיימה פגישה עם העומד בראש הסיוע המשפטי במחוז דרום בה הציגה הקליניקה לו שורה של כשלים ופתרונות מוצעים להם. בנקודת זמן זו, מחכים לתשובה בדבר הקמת סיוע משפטי בעיר.

- מחקר בנושא אלימות כלכלית: בפרויקט זה מתמקדת הקליניקה בחשיפה של מנגנונים ממסדיים /חברתיים המאפשרים ומקדמים אלימות כלכלית כלפי נשים. הקליניקה עוקבת אחר נהלים של משרדי ממשלה במטרה למפות ולגלות את מרבית המנגנונים הללו ולחשוף הן את הקשר בינם לבין אלימות כלכלית ולפעול לשינוי/ביטול של אותם מנגנונים. בנוסף חברה הקליניקה לצוות של חה"כ זהבה גלאון העוסק בקידום הצעת חוק העוסקת באלימות כלכלית. צוות הקליניקה ערך את עבודת המחקר הנדרשת לצורך כתיבת ההצעה. ההצעה תועלה במושב הבא של הכנסת.

- **חינוך בקהילה:** בניית תוכנית חינוכית לתלמידי תיכון בקרית מלאכי סביב סוגיית השוויון והחינוך המשפטי הנלווה לכך.

הקליניקה לזכויות אדם (עו"ד עודד פלר)

- **הקליניקה מקדמת פרויקטים עקרוניים לשינוי מדיניות במגוון נושאים הקשורים לזכויות אדם, נאבקת בהפלייה על מגוון צורותיה ומסייעת לאוכלוסיות מוחלשות.**
- **ביקורות רשמיות במתקני משמורת שאינם בתי סוהר:** מהגרים שעומדים בפני גירוש מוחזקים במתקני משמורת. רוב מתקני המשמורת הם בתי סוהר, ולכן, על פי פקודת בתי הסוהר, מבקרים רשמיים יכולים לבקר בהם ולבחון היבטים שונים שנוגעים לזכויות המוחזקים בהם. מתקן המשמורת בנתבי"ג, לעומת זאת, שבו מוחזקים הורים עם ילדיהם לפני גירושם, מנוהל על ידי רשות האוכלוסין וההגירה, ופקודת בתי הסוהר אינה חלה עליו. מבקר המדינה ביקר את התנאים במתקן ואת הפגיעה בזכויות המוחזקים בו, וציין כי אינו נתון לביקורות שגרתיות של מבקרים רשמיים. על רקע זה ניסחה הקליניקה הצעת חוק שמחילה על מתקני משמורת שאינם בתי סוהר את ההוראות מפקודת בתי הסוהר העוסקות במבקרים רשמיים. הצעת החוק הונחה בכנסת.
- **טיפול משטרת ישראל באיתור נעדרים:** לאחר מחקר רחב הכולל, בין היתר בקשות חופש מידע ומשפט משווה, הוברר כי סטנדרט הטיפול של משטרת ישראל באיתור נעדרים נמוך ממרבית מדינות המשפט המקובל ואף רשלני. בעקבות האמור, פנתה הקליניקה למשטרה בנוגע לתיקון פקודת המטא"ר העוסקת באיתור נעדרים.
- **מניעת הטרדה מינית בקורסים לנהיגה מונעת:** הקליניקה פנתה למשרד התחבורה בדרישה להבטיח מרחב בטוח ומכבד לנשים בקורסים לנהיגה מונעת. זאת, על רקע אירועים בהם משתתפים התייחסו באופן משפיל ומבזה לנשים ולנהיגתן. בעקבות הפנייה, משרד התחבורה מסר בתגובה, שינחה את הזכיינים, המפעילים את הקורסים, לרענן את הנושא. אחד הזכיינים מסר שערך בירור, והנחה להרחיק מן הכיתות גורמים פוגעניים.

פרויקטים ממשכים:

1. **שינוי תחשיב זמי הלידה לנשים עצמאיות:** הצעת חוק שניסחה הקליניקה בנושא אושרה בקריאה טרומית.
2. **אימוץ ע"י בני זוג מאותו מין:** בעקבות בקשה שהגישה הקליניקה לבית המשפט למתן צו אימוץ בשם בנות זוג (האחת מבקשת לאמץ את בנה הביולוגי של זוגתה), התקיימו פגישות עם פקידת הסעד. בחודש יוני התקיים דיון בבית המשפט לענייני משפחה, וניתן צו אימוץ. התיק הסתיים.
3. **שירות מפלה ומשפיל שניתן למבקשי מקלט אפריקאים בלשכות משרד הפנים:** ממצאי מחקרי הקליניקה צורפו להליכים המשפטיים שמתנהלים על ידי ארגוני זכויות אדם בסוגיה זו.

4. **הסדרת מעמד בישראל:** מבקש מקלט פלסטיני שהוא אב לילדות ישראליות וכן זוג של אזרחית ישראלית. בעקבות עתירה שהגשה הקליניקה נערכו בקשות חדשות למשרד הפנים ולוועדת המאוימים. הקליניקה סייעה בשחרור המבקש והשתתפה בשימוע. בחודש פברואר, אחרי ארבע שנים בהן העניין מטופל, הוחלט להקנות לו היתר לשהות בישראל. והקליניקה מלווה אותו בהליכים לקבלת ההיתר.

הקליניקה להוצאה לפועל (עו"ד אסף דרעי):

הקליניקה פועלת לשינוי מדיניות בתחום הוצאה לפועל, נגישות של אנשים עניים למערכות הקיימות, ודיור ציבורי, זאת באמצעות חקיקה, עתירות לבגץ וניירות עמדה. בנוסף, מסייעת סיוע משפטי לפונים מול הוצאה לפועל, בנקים ועורכי דין.

• ערעור לבית המשפט העליון בעניין פינוי מדיור ציבורי:

בתיק זה, אשר זכה לתהודה רבה (שהגיעה לשיאה בישיבה של שדולת הדיור של הכנסת שנערכה בבניין בו מתגוררת המשפחה) הוציא משרד השיכון בהוצאה לפועל צו פינוי "גמיש" - צו אשר אינו נוקב במועד מדויק לפינוי הדיירים, ומאפשר פינוי בכל רגע נתון לאורך תקופה של חודש. הקליניקה סייעה למשפחה וערערה לביהמ"ש העליון. בערעור נטען כי חוק ההוצאה לפועל לא רק שאינו מכיר בקיומו של צו פינוי גמיש, אלא גם נאמר בו מפורשות כי צו פינוי צריך לשאת תאריך לביצועו, וכי לחייב צריכה להינתן התראה מראש הכוללת את התאריך שנקבע לפינוי. ביהמ"ש העליון הוציא צו מניעה זמני נגד משרד השיכון וחברת עמידר, להימנע מפינוי בני הזוג ובנם מהדירה בה הם מתגוררים.

• הצעת חוק בעניין עיקולים של הוצאה לפועל:

על רקע המצב החוקי בו ההוצאה לפועל יכולה לעקל רכושו וכספו של חייב, גם אם עומד בתשלומי החובות שלו, סייעה הקליניקה בניסוח הצעת חוק שהוגשה על ידי חה"כ קארין אלהרר ולפיה לא ניתן יהיה להפעיל סנקציות כלכליות כלפי אדם העומד בתשלומים להוצאה לפועל.

• תביעת נזיקין נגד עורך-דין בגין נקיטת הליכי גבייה בלתי-חוקיים:

הקליניקה מטפלת במקרה של פונה שקיבלה מכתב מאיים מעו"ד המייצג את קופת חולים כללית, ובו איים עוה"ד איום בלתי-חוקי לעקל את קצבת הביטוח הלאומי של החייבת. הקליניקה הגישה תביעה בבימ"ש השלום. לאחר תלאות רבות בתיק, הושג הסכם פשרה ובו הוסכם כי קופת חולים ועוה"ד יימנעו מלשלוח מכתבים בנוסח מאיים כגון מכתב זה. בנוסף, הוסכם כי קופת חולים תוותר לפונה על החוב ותסגור את התיק כנגדה.

חשוב להדגיש כי תביעה זו הייתה לשם הבהרת עניין עקרוני. מטרתה הייתה למגר את התופעה שבה זוכים ועורכי דינם משתמשים בלשון פוגענית ומאיימת כלפי החייבים, שהינם בדרך כלל עניים, ללא ידע משפטי. ומאיימים בנקיטת הליכים לא חוקיים. תביעה זו מהווה אבן דרך לקידום תפיסה של עריכת דין מוסרית והוגנת יותר.

● **טיפול בעניינה של מהגרת-עבודה שנפגעה כתוצאה מהסתבכות עם מלווה בשוק**

האפור:

הפונה היא מהגרת עבודה שנטלה הלוואה בשוק האפור, וכפועל יוצא סבלה איומים והטרדות, אף ששילמה את החוב. הקליניקה סייעה לפונה לבקש ולקבל צו למניעת הטרדה מאיימת, שמנע מהמלווה להטריד אותה. בנוסף, הגישה הקליניקה התנגדות לביצוע התובענה שהוגשה ע"י החברה המלווה בהוצאה לפועל. ההתנגדות שהוגשה התקבלה, התיק הועבר לדיון בפסים של דיון מהיר, וצו עיכוב היציאה מהארץ שהוצא נגד הפונה בוטל.

● **הגשת תביעת נזיקין נגד ההוצאה לפועל, הבנק-הזוכה ועורך-דינו על עיקול לא חוקי של**

מכונת-כביסה:

הפונה היא אשה ענייה וחסרת כל, אם חד-הורית ל-4 ילדים, אשר קיבלה מכונת כביסה משירותי הרווחה בעירה. בניגוד לחוק, עוקלה מכונת הכביסה על ידי מערכת ההוצאה לפועל בתיק שבו הזוכה הוא בנק הפועלים, ונמכרה.

● **הגנה נגד תביעה לא מוצדקת של בנק ששיתף פעולה עם אדם שהונה את אשתו:**

הפונה היתה נשואה לאדם שבדיעבד התברר שסבל מהתמכרות קשה לסמים. בתקופת נישואיהם, ללא ידיעת האישה, הבעל ניהל עסק כושל ומימן את התמכרותו לסמים מחשבון הבנק, שבאופן בלתי סביר לחלוטין איפשר לו להגדיל את מסגרת האשראי וליטול הלוואות בסכום שהתקרב ל-100,000 ש"ח. לאחר שהכספים לא שולמו – הגיש הבנק תביעה נגד הפונה שלנו ואף הצליח לקבל פסק-דין בהיעדר הגנה. הקליניקה הגישה בקשה לביטול פסק-הדין, אשר התקבלה על ידי בית המשפט. התיק ממשיך להיות מלווה על ידי הקליניקה. בהקשר הרחב יותר, תיק זה הוא חלק מעמדה עקרונית של הקליניקה לפיה יש להטיל אחריות על המדינה ועל גופים ציבוריים ומעין-ציבוריים, למניעת מקרים של אלימות כלכלית מצד בעלים כלפי נשותיהם.

● **תביעה נגד בנק**

הקליניקה מייצגת אשה שסבלה אלימות ואיומים מצד בעלה, וכשהצליחה לקבל צו הרחקה נגדו – גילתה כי הוא רוקן את חשבון הבנק המשותף שלהם ויצר יתרת חובה על אף שהאשה הזהירה מראש את הבנק שיתכן שהבעל ינסה לעשות זאת. הקליניקה הגישה תביעה נגד הבנק, במסגרתה נטען כי הבנק למעשה שיתף פעולה עם הבעל האלים, התעלם מאזהרות האשה ובכך פגע בזכויותיה, נהג ברשלנות ונתן ידו לאלימות נגדה. בתביעה ביקשה הקליניקה מבית המשפט לפסוק כי החוב לבנק מבוטל, וכי על הבנק לפצות את האשה על הכספים שנגזלו ע"י הבעל. לאחר הידברות, הבנק הסכים לסגור את תיק ההוצאה לפועל נגדה ולוותר על החוב, והקליניקה, בהסכמת הפונה, הסכימה לוותר על השבת כספי הפיקדון.

● **דיור ציבורי**

שני ההיבטים העיקריים של הזכות לדיור – סילוק חייבי משכנתאות מבית מגוריהם וכישלון של חברות הדיור הציבורי לטפל בדיור הציבורי – חוברים יחדיו למקרה קשה זה בו הפונה ובנה הסובל מפיגור שכלי וחי עימה, נצטוו להסתלק מביתם. הקליניקה מלווה את הפונה במאבק מול חברת עמידר והבנק.

הקליניקה הסוציו-משפטית לקידום ההגנה על נוער בסיכון (עו"ס ענבר כהן ועו"ד נטע פת)

הקליניקה עוסקת בחיבור ובמשק בין סוגיות משפטיות וסוגיות פסיכולוגיות-סוציולוגיות בתחום של נוער בסיכון. העשייה הקלינית מתבצעת בשני מישורים. האחד, מקדמת נושאים עקרוניים בתחום הנוער בסיכון באמצעות שימוש בכלים משפטיים ופסיכו-סוציאליים. השני, פועלת בשיתוף פעולה עם ארגונים משפטיים וחברתיים בזירה האזרחית ומטפלת בסוגיות ופניות בנושאי נוער במצבי סיכון.

- **הקניית מעמד חוקי לאחים: קידום חקיקה הנוגעת להסדרת מעמדם החוקי של אחים:** החקיקה בישראל אינה מכירה כיום במעמדם של אחים ובהתאם אין כל עיגון לזכותם של אחים לקשר עם אחיהם, או הוראות מחייבות למימוש קשר זה. משכך, פעמים רבות אחים קטינים מנותקים זה מזה, לאחר שהוצאו מחסות הוריהם, או בעקבות הליכי גירושין וכו', מבלי שתהיה להם זכות עמידה מוקנית בנושא בפני הערכאות השונות. על רקע האמור, נכתב נייר עמדה על ידי הקליניקה ונוסחה הצעת חוק בנושא שתקודם בכנסת במושב הקרוב.
- **סיוע לקטינות במסגרות חוץ ביתיות לאחר גיל 18:** הקליניקה פנתה למשרד הרווחה, במטרה להרחיב את סל התקציב הניתן למסגרות הטיפוליות, כך שיתאפשר להאריך את השהות של צעירות בהוסטלים במטרה להשלים את תהליך הטיפול שלהן. בהמשך, הקליניקה לוקחת חלק בקואליציית ארגונים המקדמת יחד את הצעת החוק של צעירים חסרי עורף משפחתי. בתוך ההצעה קיים פרק הדן בשירותים שונים ובינם הוסטלים.
- **שילוב בני נוער בסיכון בשבט צופים:** במסגרת התפיסה של עשייה קלינית קהילתית הסטודנטים מקדמים שילוב נוער בסיכון בשבט צופים בבת ים. מטרת השילוב היא לייצר קבוצת שווים מגוונת והמקיימת שיח וקשרים מיטיבים ומכבדים. לאחר עבודת שטח מקיפה, נבנתה תוכנית שילוב, והקליניקה חברה לעיריית בת ים שלשמחתנו תוביל את התוכנית בשנה הקרובה.
- **פרויקט הסברה על שימוש בטוח בסמארטפון:** מטרת הפרוייקט היא לקדם סדנא לבני נוער שתעסוק בשימוש בטוח בסמארטפון ובהגדרת הגבולות בהם השימוש הופך למסוכן ומסכן. צוות הקליניקה נפגש עם ראש תחום אינטרנט והסברה ארצית במשרד החינוך ובעקבות הפגישה הוחלט כי הסדנאות יועברו לתלמידים המעורבים במועצות תלמידים שימשיכו להעביר את הסדנאות בבתי הספר. בנוסף, העברת סדנאות לנוער בסיכון.
- **בניית סדנאות לחינוך מיני ולמניעת אלימות מינית:** לנערות בסיכון בהוסטל בית רות. הסדנאות הועברו בספטמבר.
- **מניעת עבריינות בצה"ל בקרב נוער יוצא אתיופיה:** נבנתה סדרה של עשרה מפגשים לתוכנית, תוך שילוב הרצאות על ידי גורמים רלוונטיים בצבא, חיילים יוצאי אתיופיה שיספרו על השירות הצבאי שלהם, הרצאות על זכויות ותנאי שירות בצבא, יום גדנ"ע להורים, כושר קרבי, הצבא כפלטפורמה להתפתחות ורכישת מקצוע לחיים וכו'. התוכנית תועבר במסגרות הנוער של עמותת פידל.

קליניקת קונקורד - "ידיד בית משפט" בנושא זכויות האדם במשפט הבינלאומי (עו"ד אבינעם כהן ועו"ד יעל ויאס-גבירצמן. מלווה אקדמית פרופ' פרנסס רדאי):

הקליניקה מתמקדת במשפט זכויות אדם בינלאומי. העשייה הקלינית מתמקדת בכתיבת חוות דעת בנושאים עקרוניים הקשורים לזכויות אדם במישור הבינלאומי ועתירות לבגץ.

חוות דעת:

- **חוות דעת בעניין החוק למניעת הסתננות (תיקון מס' 4) במסגרת העתירה הנדונה בבית המשפט העליון.** כידוע, העתירה התקבלה ואנו שמחים שלחוות הדעת של הקליניקה הייתה השפעה על ההחלטה.
- **פריקט ועדת ששינסקי והזכות למשאבים טבעיים:** חוות דעת של הקליניקה (שהוגשה בתחילת השנה) צורפה להתנגדות לטיטוט היתר מיוחד שפרסם הממונה על ההגבלים העסקיים בעניין שיווק הגז בישראל.
- **פריקט האג:** עריכת מחקר משפטי בנושא הודאה באשמה בבית המשפט הבינלאומי הפלילי: הסטודנטים הכינו סיכום וניתוח עדויות בתיק היחיד המתקיים בפני הטריבונל המיוחד ללבנון, העוסק ברצח הנשיא אל חרירי, בביירות. חוות הדעת תוגש למשרד הסניגוריה הציבורי של ביהמ"ש הבינלאומי הפלילי.
- **פונדקאות חוצת גבולות:** בשיתוף עם נציגות היחידה למניעת סחר בבני אדם במשרד המשפטים, כותבים הסטודנטים חוות דעת בנושא התפתחויות במשפט הבינלאומי הנוגעות למצב המשפטי המצוי והרצוי בנושא פונדקאות חוצת-גבולות והשלכותיה על נשים, תושבות מדינות מתפתחות שלרוב 'מספקות' את 'שירותי' הפונדקאות.
- **הדרת נשים בהשכלה גבוהה:** חוות דעת אשר עוסקת בעקרונות המנחים לעניין זה, הנובעים מהוראות המשפט הבינלאומי העוסקות בחובה לבטל את ההפליה נגד נשים לצורותיה בכלל, ובתחומי החינוך, ההשכלה והעבודה בפרט. חוות דעת זו נועדה לשמש בסיס לפעילות ציבורית ומשפטית בעניין.
- **קווים מנחים לבחינת בקשות מקלט המושתתות על חשש מפני חשיפה להשחתת אברי מין נשיים במדינת המוצא, וכן לבחינת בקשות מקלט המושתתות על שירות צבאי כפוי וממושך, האופייניות לגברים צעירים המגיעים מאריתריאה:** הקליניקה הכינה שתי חוות דעת עקרוניות העוסקות בתביעות מקלט אופייניות המוגשות בישראל. חוות דעת אחת עוסקת בקשות מקלט המושתתות על חשש מפני חשיפה להשחתת אברי מין נשיים במדינת המוצא. חוות דעת שנייה עוסקת בבחינת בקשות מקלט המושתתות על שירות צבאי כפוי וממושך, האופייניות לגברים צעירים המגיעים מאריתריאה. בשתי חוות דעת אלה נבחנו הוראות המשפט הבינלאומי, לצד הפרקטיקה בבקשות דומות אשר נדונו בבתי משפט מדינתיים אחרים אשר פוסקים אף הם לפי אמנת הפליטים.
- **מחויבות המפקד הצבאי בשטחים באכיפת המשפט הפלילי ללא הפליה המבוססת על זהות הנפגעים או המבצעים לכאורה:** תשמש בסיס לשתי חוות דעת נפרדות- האחת לכנסת לדיון בהצעת חוק והשנייה לסיוע לתביעה נזיקית נגד צה"ל.

- **היחס בין אמנת האג להחזרת ילדים חטופים ובין האמנה בדבר זכויות הילד: חוות דעת**
 המטפלת במצבים בהם מתגלה מתח בין פעולה הנחזית, על פניה, כמשיאה את טובת הילדים לבין פעולה שעשויה להימצא מנוגדת לאמנת האג בעניין ילדים חטופים, המתייחסת בעיקר לשאלות של אפטרופסות וזכויות ההורים. חוות דעת זו נועדה להציב את מסגרת השיקולים הרלוונטיים מן המשפט הבינלאומי ולשמש ככלי עזר מרכזי למשרד הרווחה להנחיית קבלת החלטות בעניין.
- **הקווים המנחים בבחינת הסכמי החזרה של פליטים וזרים השוהים בישראל במסגרת הגנה משלימה.**

הקליניקה לחופש המידע (עו"ד גיא דיין. מלווה אקדמי פרופ' יורם רבין)

הקליניקה מסייעת לאזרחים וארגונים בהשגת מידע מהרשויות וכתביבת עתירות לבתי המשפט המנהליים ובית המשפט העליון.

דוגמאות לבקשות חופש מידע שהוגשו:

רשויות מקומיות: עיר ללא אלימות

משטרה:

- נשים נפגעות אלימות.
- כניסת יהודים להר הבית.
- אכיפת החוק למניעת הטרדות מיניות.
- סגירת תיקים.
- הטלת צווי פרסום.
- נתוני פשיעה עירוניים.
- חשיפת הסכמים עם משפחות קורבנות.
- מימון התכנית להגנת עדים.

משרד השיכון: דיור ציבורי.

אוניברסיטת אריאל: ספר התקציב.

צה"ל: תרומות הניתנות לצה"ל.

צה"ל: נשקים.

תאגידי מים: דוחות כספיים- 5 מקבלי השכר הגבוה.

פיקוח:

- המפקח על הבנקים.
- המפקח על הביטוח.
- הרשות להגבלים עסקיים.
- הרשות השנייה.
- מבקר המדינה.

הקליניקה לדיני משפחה (עו"ד נועם שובל)

העשייה הקלינית מתמקדת בפרקטיקה משפטית-מעשית בתחום דיני המשפחה.

הקליניקה טיפלה במהלך השנה ביותר מ-500 פניות בנושאים שונים ומגוונים כגון: צווי הגנה, צווים למניעת הטרדה מאיימת, שינוי גיל, בקשות אפוטרופסות גוף או רכוש, פטורים מאגרה, יישוב סכסוכים ועוד. בנוסף, הסטודנטים עסקו בהכנת כתבי טענות בנושאים הבאים: תביעות אבהות, תביעות מזונות, התרות נישואין, שינוי הסדרי ראייה, משמורת, שינוי שם משפחה, עיכובי יציאה מהארץ ועוד.

הקליניקה לסיוע משפטי ונגישות לערכאות (עו"ד איל גלובס ועו"ד שוקי פרידמן):

הסטודנטים עובדים יחד עם עורכי דין מהסיוע המשפטי. הסטודנטים נחשפים לעבודה עם ועבור אוכלוסייה מוחלשת, לייצוג לקוחות של הסיוע המשפטי לרבות פגישות עם הלקוחות, גיבוש אסטרטגיה לניהול הטיפול, הכנת כתבי טענות ומכתבים, וליווי עו"ד בערכאות המשפטיות.

* עבודה שכתב אחד הסטודנטים בשנה שעברה, זכתה (לאחר התאמה ועיבוד) להיכנס כמאמר לחוברת השלישית של "עת סיוע" – כתב העת/בטאון של הלשכה לסיוע משפטי.

קליניקת הפרקליטות (ד"ר יניב ואקי):

העבודה בקליניקה היא מול פרקליטים. הסטודנטים לומדים הכנת חוות דעת משפטיות, ליווי לדיונים משפטיים, פגישה עם נפגעי עבירה וחיפוש חומר משפטי. השנה לראשונה הוקם "הפורום הביתי" – הפורום כולל שישה מפגשים, שלושה בכל סמסטר, בנוסף על השיעורים הפרונטליים. במפגשים נחשפים הסטודנטים לנושאים שהינם חלק בלתי נפרד מעבודתו של הפרקליט ונדונים ומתורגלים נושאים שבליבת עבודתה של הפרקליטות.

קליניקת הסנגוריה (עו"ד טל ענר):

במסגרת הקליניקה נחשפים הסטודנטים הלכה למעשה לעבודתו של הסנגור. במהלך השנה הסטודנטים מסייעים לסנגור בייצוג חשודים ונאשמים במגוון תיקים, הכנת חוות דעת, ליווי דיונים, פגישה עם לקוחות ומחקר משפטי.

ברכות לסגל הקליני על עבודה מעולה ושנה קלינית מלאה בעשייה ובהישגים.

ד"ר רותי לבנשטיין-לזר